

e lo --- rei --- donà ls un *raual* de fora la ciutat, que ells muraren, qui ha nom la Rexaca --- axí la ciutat de Múrcia fo presa per lo rei En Jacme l'any 1266», Muntaner (§ 16, Casac. 1, 45.16). «Duta en carreta / fora l *raual*, / al cap d'un pal / ---, / aparellada, / devall, foguera, / com metzina / hi fos rodada / e socarrada», «una torbada / dona darbada, / tan --- ansiosa / de ser amada / --- / ella s clamava / molt la tractava, / son marit, mal. / pensà al *raual*, / o morcra, / consell hauria / d'un sarrahí, / llur alfaquí», JRoig (*Spill*, 1619, 3524)

La preferència catalana per a la variant en *r*- fou també antiga fins al centre d'Aragó: diu Giménez Soler que «el barrio llamado *Arrabal*, aun hoy se le conoce con este nombre, y más popularmente con el de *Rabal*»; i dóna cita d'una escr. referent a una vinya «sita en el *Reval* de Zaragoza», datada el 1190 (*BABL IX*, 223). El barri de *Raval* constituïa, a Bna, una part cabdal de la ciutat antiga, tota la banda a l'Oest de la Rambla, que ja en el S. XVIII, inclosa dins les muralles, s'havia anat poblant fins a tornar-se la meitat de la uba (cf. *RAMBLA*).

La variant en *r*- és la de la cançó popular catalana: «un dia yo la encontrava - a la vora del *raual*» (reco a Argenton), «la dóna d'en Batista - s'estava en el *raual*, / l'haguessin escanyada - no 'guera cridat tant», MilàF (*Romillo*, 319C, 414). «Lo pobre jayo ja ha reposat, / gràcies ne dóna, s'alsa del banc: / passa pel poble - y pel *rabal*, / y va llunyant-se pels caminals», MilàF (*Darrers Càstigs, Obr Cat*, Gili, 302, 30 v. 13).

El *raual* és el que sentim generalment en el Princ. (Reus, Valls, sovint, i amb *v*). Dins el Princ. apareix estès, amb més densitat i arrelament més popular, en les regions de Tortosa, Lleida, Reus-Tarr. i Manresa, sense ser estrany a les parts baixes de Ribag., Pall., Urgellet, regió de Vic, Penedès-Vallès, rar o foraster des del Montseny cap a mar i cap al N. (com a punt extrem en aquesta direcció, i escadusser, trobo usat *el řabál* a Sta. Llogaia, SO. de Figueres, 1958) ¹ L'ambient administratiu i municipal, favorable a les variants coincidents amb el castellà, fa que en un mot així es propagui entre els «pràctics», més que en l'ús espontani, la forma *řabál*. Sense arribar fins a negar la probabilitat que *ar*- i allà hom mantingués històricament casos amb *ar*- aglutinats. No podem, però, deixar de desaprovat la decisió d'AlcM de posar el mot sota aquest encapçalament: a despit del fet que la gran majoria de dades que aplega i cita són de *r*-: no oblidem la mare, ni les genuflexions a la madastra.

En un aspecte hi ha acord general: a totes les zones on *v* i *b* es distingeixen oralment han sentit el mot amb labiodental (fins i tot quan ho deien amb *ar*-): *řavál* de Sant Llorenç a Vila-rodona (1964), *řavál* de ~ (Nulles, Masllorenç, Vallmoll, un subjecte de Valls, 1964); unanimitat balear i val. (fora de les dues zones de neutralització)

Amb *r*- no vacilant i espontània: *lo řabál* Rialb de Noguera (i Placeta del *Raval*), *Carrer del Raval* barriada en el poble de Tuixén. Cap al N. s'escau sovint que

raual no designa una part adherida a la població sinó cada un dels veïnats o llogarets escampats que formen un terme municipal (Castellcir, Centelles, Lavansa; a Castell d'Alareny *els řabáls* dels Guixots, dels Casons, de Vilella). *L'arabál* anoto a Olb, Castelló de Farfanya, Avinyó; no estic segur que en algun d'aquests no hagués estat més just de separar la *r*-; el fet és que a Menargues, p. ex., el pagès instruit que em guiava, m'ho féu rectificar en *la řabál*; hi pot haver combinació: «lo lloc del comerç més important és lo destinat al bestiar: dues *aravals* en àngul recte, abdues prou espayoses» escrivia a StaColQ. l'erudit i tradicionalista Mn. Joan Seguí (*A Estones Perdudes*, p. 96). A penes cal dir que el punt de partida d'això fou una falsa anàlisi de *l'aravál* masculí amb *ar*- aglutinat. Però el fet, avui, és aquell.

D'ací avui, en diminutiu: *la řabaléta* Fuliola (1956), «més enllà hi ha una *ravaleta* que ---» Montornès del Vallès (1934); id. en el P. Val: Traiguera, Xert, Vinaròs, Coves de Vinromà (1961).

A les Illes no vacilen en la *v*, encara que sí en l'anàlisi: a Alaior anoto *s řavál* (anàlisi dubtosa); a Bunyola es distingeix entre *la vilà* i *s řavál* (separats per l'Hort de Son Garcies), i així volia que ho tallés el meu informant, però havent-li fet parlar dels habitants parlà en to agre dolç de les «allotes» d'allà com *s řaválères* (1964-5): doncs, amb *r*- havia estat la forma antiga! A Alcúdia ho deturpava el bon home en «*ramals* de cases», denunciant de nou, indirectament, l'antic arrelament de la forma en *r*-.

En el P. Val. potser J. G. M. (1936) anava un xic massa enllà en escriure'm «l'única forma és *raual*; *aravál* és en absolut estrany al val. actual; pot ser també un carrer que s'allarga cap a fora del nucli urbà: *el raval*, *el ravalet*», car ell mateix havia de blasmar que Carles Salvador hagués admès alhora *aravál* i *raual*, i ni ell ni Ed. Mtz. Ferrando («el blanc carrer de *l'Aravál*», *BSCC XIV*, 325) eren gent massa transigent amb importacions forasteres. *Carrer de l'Arrabal* m'escriviren a Alcúdia de Carlet (1962), i jo també havia anotat *l'arabál* a Bel, Rossell i Vfr. del Maestre, però és ben possible que fos en gran part a tort la meua separació dels mots, car a Canet lo Roig, parlant-me de *la řabál* de St. Roc, m'explicaren, amb femení, que *la raval* «éřša» era més o menys antiga que *la de san žuzéř* (1961).

En tot cas és en una gran majoria de casos que sorgí netament la forma amb *r*: *el řavál*, *kařé l řabál* pertot a Portell, Albocàsser, Alcalá d. X., Benafigs, Vistabella, Useres, CastPna.; *el řabalét* Orpesa, *alčúp del řabál* Morvedre. Més enllà del Xúquer, amb *-v*- unànime: Gandia, Xàbia, Agres, Cocentaina, Benimassot, Tormos, Finestrat (*el Raval* en el poble, però *el Ramal* de l'óř caseriu apartat, que en deu ser deturpació); *el Ravalet* meitat alta del poble, a Orxeta; id., apartat a l'O. de la ciutat a Monòver. A Elx sembla paradoxal: la ciutat es divideix en dues meitats *el řavál* (que «és l'antiu») i *la vilà* (1963).

DERIV.: «Turballos, dalt d'un altet, / a mí pujar pòc en còsta: / les chiques del *Ravalet*, / per no filar